СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Доц. д-р Тодор Кръстевич – Зам. ректор „Научноизследователска и проектна дейност“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Поля Ангелова
Проф. д-р Маргарита Богданова
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1815-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

Напълно автоматизирания луксозен комунизъм – опит за подмяна на идеологията с технология
Проф. д.н. Борислав Борисов, докт. Дмитрий Лем 7

Бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г.
Проф. д-р Андрей Захариев, ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Русалин Русалинов.....18

За информационното общество в България – 30 години след началото на промените
Проф. д-р Йордан Василев 27

Човешките ресурси в здравеопазването (2009-2019 г.)
Доц. д-р Анастасия Марчева, гл. ас. Милена Владимирова.....35

Реформата в българското данъчно облагане и икономиката в сянка
Доц. д-р Валентин Милинов 43

Надзор върху застрахователната дейност в България в контекста на защитата на интересите на застрахованите
Доц. д-р Венцислав Василев 51

Българската икономика преди и след 30 години: източници на растежа
Доц. д-р Вера Пиримова 58

Глобализацията на съвременната икономика и мястото на България в нея
Доц. д-р Людмил Несторов 67

Осигурително-технически аспекти на взаимовръзката „вход – изход“ през призмата на адекватността и еквивалентността на пенсионноосигурителната система в България
Доц. д-р Пламен Йорданов, докт. Жанета Ангелова 76

Застраховането като възможност за осигуряване на допълнителен доход на хората в надработоспособна възраст
Доц. д-р Румен Ерусалимов 84

Конвергенция на финанси и застраховане в България –
проявления, тенденции, възможности
Доц. д-р Стоян Проданов.....93

Анализ на показателите за капиталова адекватност на банките
в България през периода 2007 – 2018 г.
Гл. ас. д-р Аглика Кънева 102

Еволюция на държавния надзор върху застрахователната
дейност в България
Гл. ас. д-р Анелия Панева 113

30 години пазарна икономика в България: ефекти върху заетостта
Гл. ас. д-р Елка Сярова.....121

Оценка състоянието на задлъжнялостта в подсектор
„Местно самоуправление“
Гл. ас. д-р Петко Ангелов, докт. Силвия Заркова.....129

Развитие и усъвършенстване на институционалната структура
на пазара на труда в България
Гл. ас. д-р Таня Илиева 137

Пъзел с изменчивостта – методология за тестване на БФБ
Гл. ас. д-р Цвета н Павлов 144

Осигуряване в Универсален пенсионен фонд – състояние
и възможности
Ас. д-р Йордан Йорданов.....153

Инвестирането във ВЕЦ като важен възобновяем енергиен източник
в България
Ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Мирослав Костадинов.....161

Мястото на преките чуждестранни инвестиции
в българската икономика
Ас. Елица Петкова.....168

Парите – начален и краен стимулатор и ограничител на банковото
външнотърговско посредничество (Финансово-правни аспекти)
Ас. Игнат Папазов 177

Стрес тестовете на българската банкова система в контекста
на регулаторните изисквания на Базел III
Докт. Беатрис Любенова 184

Инвестиционните банки и ипотечните облигации
Докт. Борислав Киров 196

Презастраховането като инструмент за управление на риска
Докт. Вахан Бохосян 205

Отражение на петролните ценови шокове върху световната
икономика
Докт. Даниел Тунчев 211

Българският модел на системата „бонус-малус" и поредното
предизвикателство пред застрахователните компании
Докт. Михаела Монова 220

Проблеми и предизвикателства пред холдинговите дружества
в България
Докт. Теодора Цветкова 228

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

Същност и възможности за счетоводно отчитане
на специализираните пенсионни резерви в пенсионноосигурителните
дружества
Проф. д-р Атанас Атанасов 239

Съвременната агростатистика в България – началото
Проф. д-р Поля Ангелова 247

Стандартизация на счетоводството в предприятията от публичния
сектор в Република България
Доц. д-р Венцислав Вечев 255

Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите
социално-икономически промени през последните 30 години
Доц. д-р Галина Чиприянова 261

Структурните промени в българската икономика и влиянието им
върху външната търговия и икономическия растеж
Доц. д-р Красимира Славева 270

Първи период в развитието на статистическия анализ
на „Отдалечени наблюдения“ ("OUTLIERS")
Доц. д-р Любомир Иванов **281**

Оценка на достъпа до интернет в дейността на предприятията
Доц. д-р Маргарита Шопова **288**

Стопански счетоводен анализ на ефективността и финансовата
стабилност на предприятието
Доц. д-р Марко Тимчев **296**

Правни аспекти на трансферното ценообразуване при данъчно
облагане в Р България
Доц. д-р Пенко Димитров **305**

Дуално или триално обучение по контролни дисциплини във висшето
образование – проблеми и предимства
Доц. д-р Пепа Стойкова **313**

Сравнителен анализ на финансирането на висшето образование
в страните от Европейския съюз
Доц. д-р Пламен Петков **324**

Предизвикателства пред одиторите в контекста на разширеното
докладване
Доц. д-р Силвия Костова **333**

Оценката на риска при извадковото изучаване в одита
Доц. д-р Стела Касабова **341**

Развитие на контрола върху акцизите през последните 30 години
Гл. ас. д-р Жельо Желев **347**

Мрежов модел за пътуване в България с БДЖ при планиране
на маршрут за пътуване с прикачване
Гл. ас. д-р Миглена Иванова **355**

Счетоводната професия в перспектива – умения и компетенции
Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова **364**

Оценка на икономическото сближаване между областите в България
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов **371**

Проблеми при прилагането на разширения критерий на Дики-Фулър
Ас. д-р Евгени Овчинников 379

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Comparative Analysis of the Competitiveness of the Balkan Countries
Prof., PhD Lyubcho Varamezov.....387

Lean Management във висшето образование
Проф. д-р Маргарита Богданова 394

Стратегическият маркетингов мениджмънт – перспектива
за развитие на туристическите бизнес организации в България
Доц. д-р Ваня Григорова 403

Приложение на Big Data анализа за защита на информацията
Доц. д-р Веселин Попов, доц. д-р Петя Емилова 411

Проблемът с текучеството на персонала в българските предприятия
Доц. д-р Галина Захариева, докт. Дритон Сюлча.....419

Управление на преживяванията на персонала – фактор
за организационно развитие
Доц. д-р Ирена Емилова, гл. ас. д-р Милен Динков.....427

Подобряване на отрасловата свързаност чрез изграждане
на железопътния участък по коридор № 9
Доц. д-р Камен Петров, докт. Радослав Костев 436

Потенциал на индустриалния интернет за нещата за подобряване
на производствените процеси
Доц. д-р Наталия Маринова 445

Професионалното обучение и особености на системата
за професионално образование и обучение
Доц. д-р Христо Сирашки 453

Повишаване качеството на обслужване на клиенти чрез въвеждане
на нови технологии в търговията
Гл. ас. д-р Венцислава Минкова.....465

Предимства на гъвкавото управление на проекти и въздействието върху проектния риск
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова.....473

Социално-икономически промени - управленски аспекти
Гл. ас. д-р Елена Йорданова 481

Приложение на web 2.0 технологиите за споделяне на научни изследвания, ресурси и резултати
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова.....487

Съвременни предизвикателства пред управлението на регионалното развитие в Република България
Гл. ас. д-р Методи Иванов.....495

Маркетингови комуникации на българския бизнес в дигитална среда
Гл. ас. д-р Мирослава Ценкова 502

Местното самоуправление в България – някои основни постановки
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 510

Степен на интегрираност на приоритетите за интелигентна специализация в плановите документи
Ас. д-р Мариела Стоянова 518

Концепция за многостепенно управление: възникване, развитие, перспективи
Докт. Димитрина Проданова.....524

Развитие на електронната търговия в България през последните 30 години
Докт. Михаела Маркова.....533

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

Устойчивост в развитието на туризма в националната бизнес среда
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 543

Българската индустрия – тридесет години по-късно
Проф. д-р Анета Денева.....551

Подпомагане на доходите на производителите от аграрния сектор
Доц. д-р Виолета Блажева 560

Съвременни измерения на управлението на талантите
Доц. д-р Искра Пантелеева 566

Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България
Доц. д-р Камен Петров 574

Изследване на възможностите за развитие на туристическа дестинация „Свищов“
Доц. д-р Любка Илиева 583

Градско земеделие – алтернатива или необходимост
Доц. д-р Марина Николова 592

Теоретико-приложни аспекти на мърчандайзинга в българската търговска практика
Доц. д-р Петранка Мидова 603

Туристическите агенти, резервационните услуги на туроператорите и свързаните с тях дейности в България 30 години след началото на промените
Доц. д-р Петя Иванова 611

Изследване необходимостта от придобиване на търговски умения по женско предприемачество
Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Теодора Филипова 618

Бизнес среда и предприемаческа дейност на българските пивоварни предприятия
Доц. д-р Сергей Найденов 626

Атрибутивно анализиране на асортиментното разнообразие в точките на продажби
Доц. д-р Симеонка Петрова 634

Периодът на прехода – 30 години растеж на регионалните дисбаланси
Доц. д-р Тихомир Личев 642

Социална работа и социално предприемачество
Гл. ас. д-р Ваня Ганева 652

Анализ на сезонността в търговията
Гл. ас. д-р Венцислав Перков 660

Разкриване на нефинансова информация от големите български държавни предприятия
Гл. ас. д-р Емил Николов 667

Подходи за управление на риска в търговските предприятия
Гл. ас. д-р Зоя Иванова 676

Проблеми и предизвикателства пред развитието на туризма в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 684

Развитие на туристическа дестинация България като част от интернационалния туристически пазар
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 690

Анализ на предприемаческите нагласи в България
Ас. д-р Ивайло Костов 698

Устойчиво развитие на българската индустрия
Докт. Айтен Сабри 706

Значение на пътната инфраструктура като фактор за подобряване състоянието на горскостопанските предприятия
Докт. Руслан Коларов 714

Анализ на възможни решения за преодоляване на височинните ограничения и ограниченията в газенето през канала море-езеро за по-големи плавателни съдове създавани от Аспарухов мост
Инж. Дойчин Ников, Красимира Вангелова 722

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

ISBN 978-954-23-1815-6

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

740

АНАЛИЗ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИТЕ НАГЛАСИ В БЪЛГАРИЯ

Ас. д-р Ивайло Костов
„Индустриален бизнес и предприемачество",
Стопанска академия „Д. А. Ценов",
i.kostov@uni-svishtov.bg

Резюме: *Разработката проследява и анализира предприемаческите нагласи на населението в България през периода 2016-2018 г. Използвани са данни от ежегодните доклади на Глобалния предприемачески мониторинг (Global Entrepreneurship Monitoring – GEM) и докладът на Законодателния акт за малкия бизнес (Small Business Act) на Европейската комисия за 2018 г. Посочени са редица индикатори, на чиято база се отчитат нагласите на населението за предприемачески инициативи. Такива индикатори са: индивидуални характеристики на потенциалния предприемач, възприятия за предприемачество, мотивация за предприемаческа дейност, обществена стойност на предприемачеството и др.*

Ключови думи*: Предприемач, предприемачество, предприемачески нагласи, анализ, България.*

JEL*: L26.*

ANALYSIS OF ENTREPRENEURAL ATTITUDES IN BULGARIA

Ivaylo Kostov, Assistant Professor, PhD,
Industrial Business and Entrepreneurship,
Dimitar A. Tsenov Academy of Economics,
i.kostov@uni-svishtov.bg

Abstract: *The study follows and analyzes the entrepreneurial attitudes of the population in Bulgaria during the period 2016-2018. Data from Global Entrepreneurship Monitoring (GEM) and Small Business Act (2018) are used. Several indicators which indicate the attitudes of the population to entrepreneurial initiatives are pointed out. Such indicators are individual characteristics of the potential entrepreneur, perceptions of entrepreneurship, motivation for entrepreneurial activity, social value of entrepreneurship, etc.*

Key words: *Entrepreneur, entrepreneurship, entrepreneurial attitudes, analysis, Bulgaria.*

JEL: *L26.*

1. Въведение

Предприемачеството е основният двигател на икономическия напредък на една държава. От една страна то се разглежда като главен индикатор за развитието и благосъстоянието на обществото, а от друга – като средство за създаване на нови работни места, иновации и технологичен прогрес. Не на последно място предприемачеството играе важна роля за социалната адаптация и реализацията на отделния индивид. Ето защо много анализатори обръщат внимание на предприемаческите намерения и нагласи на населението чрез събиране на информация, по различни показатели, относно индивидуални характеристики, ценности и дейности, и тяхното взаимодействие със средата, в която упражняват предприемаческо поведение. Тази информация дава основание да се правят сравнения и анализи, да се открояват проблемите и възможностите и да се предприемат политики и решения, които да помогнат за създаването и развитието на благоприятна предприемаческа среда.

2. Индикатори на предприемаческите нагласи за периода 2016 – 2018 г.

Ежегодният доклад на Глобалния предприемачески мониторинг (Global Entrepreneurship Monitoring – GEM) (Neils & Kelley, 2018) проследява предприемаческите нагласи в 49 държави от целия свят, сред които и България[1]. В него са отчетени индикатори, представящи индивидуалните характеристики на потенциалния предприемач, предприемаческата дейност, обществените ценности, влиянието на предприемачеството, мотивационния индекс и др.

2.1. Индивидуални характеристики на потенциалния предприемач

Тази група индикатори представя процента от населението на възраст между 18 и 64 години, който вижда добри възможности за стартиране на бизнес в района, и което счита, че има необходимите способности за осъществяване на такава дейност. Както се вижда от фиг. 1, броят на хората с подобни възприятия през наблюдавания период постепенно намалява. Същевременно страхът от провал през 2018 г. се

[1] Използваните данни са на база изследване на GEM, проведено сред 2000 български граждани на възраст между 18 и 64 г.

увеличава и достига 30,98 % - с малко повече от 10 % в сравнение с предходната година (20,89 %). Високите нива на страх и понижените стойности на възприятия и способности до голяма степен обясняват все по-намаляващия брой на потенциални предприемачи в страната. Данните сочат, че те са намелели близо 2 пъти през периода 2016-2018 г.

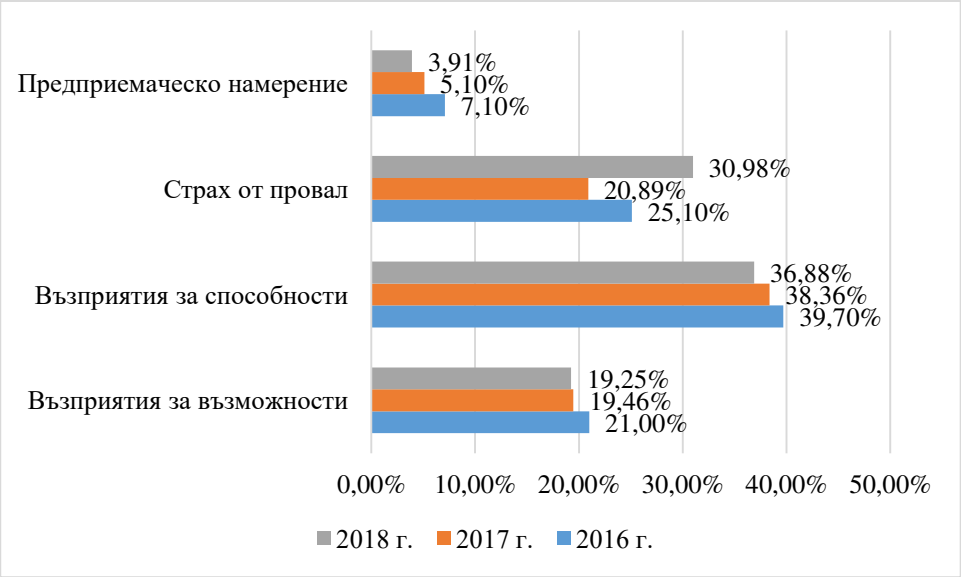

Фигура 1. Индивидуални характеристики на потенциалния предприемач

2.2. Предприемаческа активност

Сред основните индикатори, измерващи динамиката на предприемаческата активност в страната, е *предприемаческата активност в начална фаза* (ПАНФ). ПАНФ показва какъв процент от населението се занимава с възникващи предприемачески инициативи и какво е нивото на собственост на стартиращи предприятия. През разглеждания тригодишен период се наблюдават благоприятни тенденции в тази посока – ПАНФ се увеличава с близо 2 % (вж. фиг. 2). Въпреки този ръст, посочените стойности са сред най-ниските в света. За сравнение в световен мащаб той е 12,63 % (www.gemconsortium.org/economy-profiles/bulgaria, 2019). Интересното е, че сравнително голям брой стартиращи предприемачески инициативи в България успяват да се развият и да се превърнат утвърден бизнес.

От друга страна, процентът на собственост на стартиращи фирми се покачва с два пункта и през 2018 г. достига 8,35 %, почти се изравнява с този в глобален план – 8,43 %.

За съжаление, през наблюдавания период, се отчита сериозен спад (повече от 2 пъти) в нивата на вътрешни предприемачески дейности. Това показва, че служителите в предприятията не са достатъчно мотивирани да предприемат някаква инициатива или нямат необходимото поле за изява, например при разработване на нови продукти и/или услуги, създаване на ново или дъщерно предприятие и др.

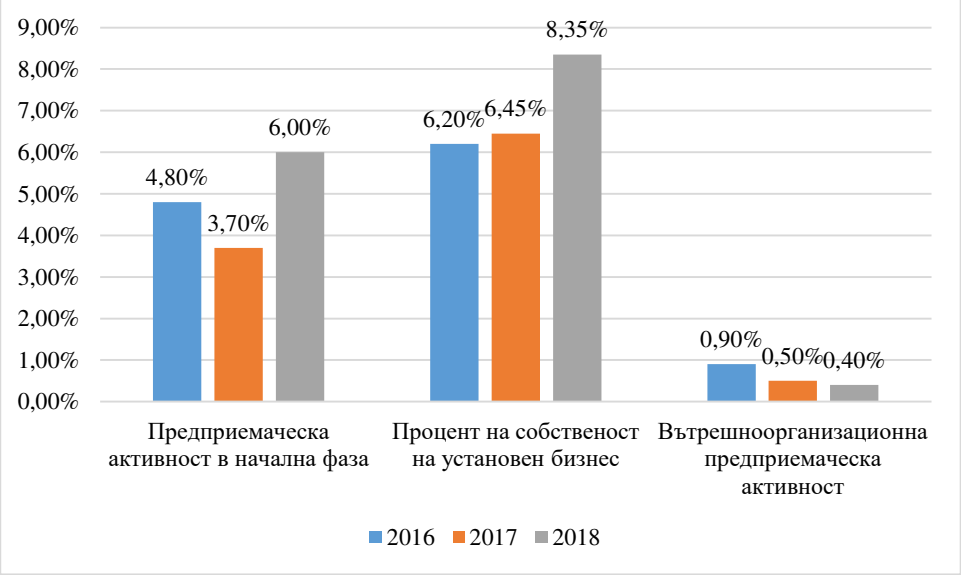

Фигура 2. Развитие на предприемаческата дейност за периода 2016 – 2018 г.

2.3. Влияние на предприемачеството

През периода 2016-2018 г. се наблюдава съществено намаление в очакванията на предприемачите в начална фаза да създадат нови работни места в близките пет години (вж. фиг. 3). Това до голяма степен се обуславя от негативните демографски тенденции в страната, както и от липсата на добре обучени кадри и специалисти, което от своя страна се отразява върху потенциала за растеж, конкурентоспособността и динамиката на различни сектори от икономиката на България.

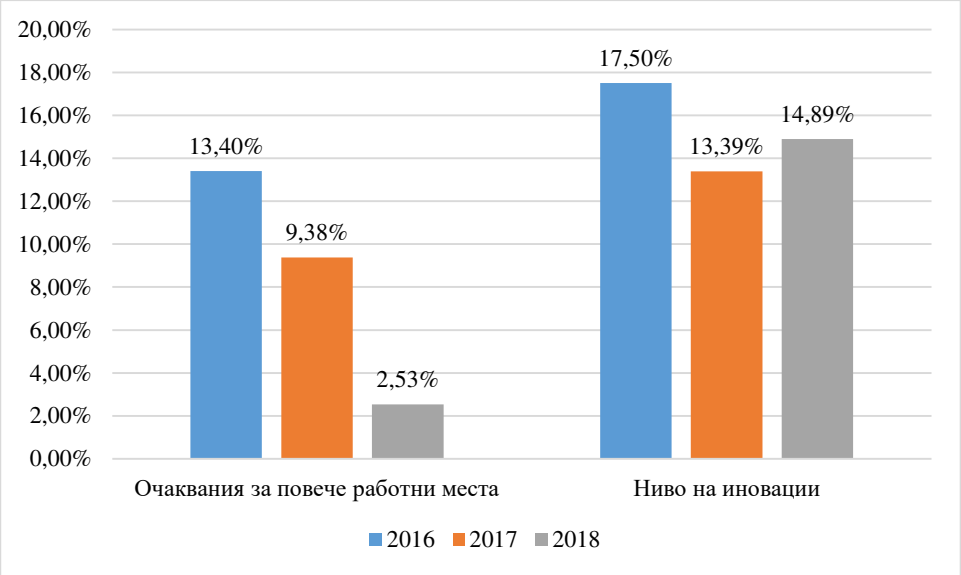

Фигура 3. Влияние на предприемачеството в страната за периода 2016 – 2018 г.

Същевременно, иновационната дейност също е повлияна от нагласите към предприемачески дейности. Според доклада за глобалната конкурентоспособност от 2019 (Schwab, 2019) България заема 64 място от 141 страни по показателя „*растеж на иновативните компании*“. Според GEM *нивото на иновации* в страната е 14,89 %, т.е. много малка част от запитаните предприемачи в България считат продукта си за нов. По този показател страната ни, заедно с Русия и Полша, попада сред икономиките с най-ниска иновационна дейност на предприятията в начална фаза. Необходими са мерки, чрез които да се повиши иновационната активност на стартиращите предприемачи, което от своя страна ще помогне за подобряване конкурентоспособността на техните предприятия, а от там и на националната икономика.

2.4. Обществени ценности и нагласи към предприемачеството

Положителни тенденции се наблюдават при нагласите на запитаните относно обществената значимост на предприемачеството. С близо 10 % се е увеличил броят на хората, които смятат, че то е добър избор за кариерно развитие (вж. фиг. 4). Заедно с това все по-голяма част от населението счита, че успешните предприемачи имат висок статут сред обществото (69,31 %).

Фигура 4. Обществени нагласи към предприемачеството

2.5. Условия на предприемаческата рамка

Редица фактори на средата оказват влияние върху нагласите за предприемачество и предприемаческите дейности. GEM разглежда единадесет условия, включени в т. нар. предприемаческа рамка (www.gemconsortium.org/economy-profiles/bulgaria, 2019). Това са: финансови средства за предприемачеството; правителствени политики за подпомагане и приложение; данъци и бюрокрация; правителствени програми за подпомагане на предприемачеството; обучение по предприемачество в училище; обучение по предприемачество след училище; научно-изследователски и развоен трансфер; търговска и правна инфраструктура; динамика на вътрешния пазар; тежести на вътрешния пазар; физическа инфраструктура и културни и социални норми. Според експерти в областта на предприемачеството и хора от бизнеса това са едни от най-важните условия, които могат да благоприятстват или възпрепятстват предприемаческата дейност в страната. Техните оценки[2] показват, че България изпитва сериозни затруднения в областта на образованието и обучението по предприемачество в основните и средните училища, както и от недостатъчната държавна подкрепа и подходящи политики и инициативи, които да превърнат предприемачеството

[2] Средните стойности на посочените условия са получени чрез анализ на отговорите на експерти в сферата на предприемачеството и бизнеса. Отговорите са измерени посредством скалата на Ликърт от 1 (недостатъчно висока степен) до 5 (достатъчно висока степен).

в държавен приоритет (вж. фиг. 5). Въпреки някои положителни тенденции в областта на иновациите, дължащи се предимно на компании от IT сектора, все още нивата на научноизследователска и развойна дейност са доста ниски. Предприемаческата активност е повлияна също и от някои социално-културни разбирания и слабата предразположеност към поемане на предприемачески риск (Андонова & Кръстева, 2017).

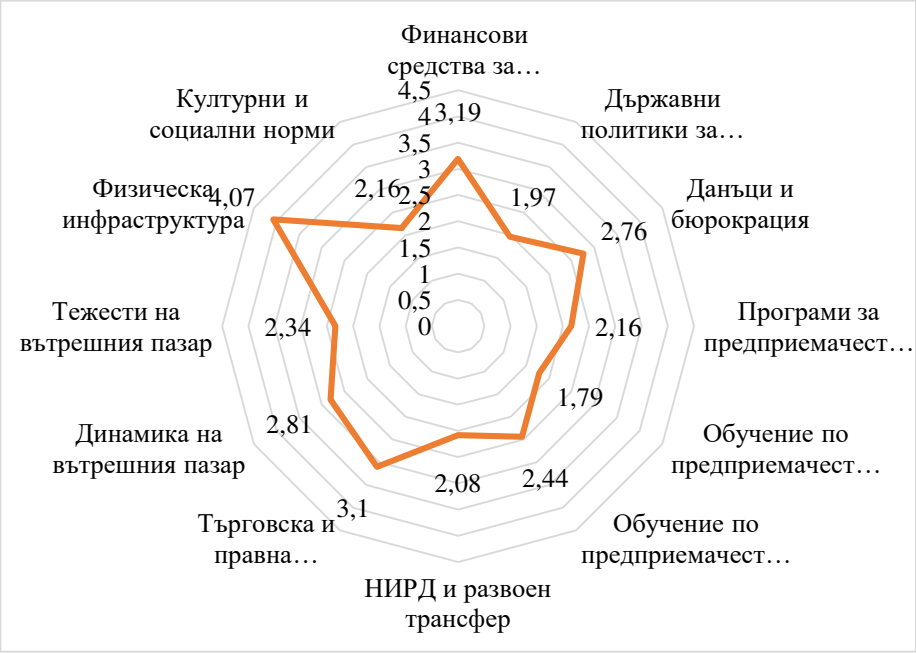

Фигура 5. Условия на предприемаческата рамка за 2018 г.

Експертните оценки сочат, че предприемачеството в България има добър достъп до физическа инфраструктура и услуги, а също така и до средства за финансиране. От друга страна, подобрената търговска и правна инфраструктури и подходящата правителствена политика, свързана с данъците и административния апарат, също допринася за готовността на хората да предприемат някакво бизнес начинание.

Заключение

Въпреки някои положителни тенденции, трябва да отбележим, че България се намира доста под средното за Европейския съюз ниво в областта на предприемачеството (ec.europa.eu/growth/smes/business-

friendly-environment/performance-review_bg, 2019), а в глобален план заема едни от най-ниските позиции според показателите на GEM, определящи предприемаческите нагласи и предприемаческата активност на населението. Огромна разлика се наблюдава при осъществяването на предприемаческа дейност, движена от възможности – средно за ЕС тя е 48,46 %, докато за България е 27,47 %. Съществено разминаване има и в очакванията предприемачеството да създаде нови работни – 21,45 % е средно за ЕС, а за България – 2,53 %. Други отрицателни тенденции могат да се видят и при: предприемаческата активност в начална фаза, медийното внимание към предприемачеството, образованието и обучението по предприемачество в училище и след завършване и др.

Необходимо е да се вземат мерки, които от една страна да подобрят предприемаческата култура на българското население, а от друга – да подтикнат все повече хора към предприемачески инициативи. Такива мерки са свързани с: подобряване качеството на обучението по предприемачество в средните и висшите училища и развитието на меки умения в тази област; засилване ролята на медиите чрез показване на добри практики, примери и ролеви модели в областта на предприемачеството и бизнеса; стремеж на държавните институции и органи за ограничаване на бюрокрацията и корупцията; намаляване на данъчните и регулаторните тежести; подобряване условията за стартиращи предприятия и такива, които осъществяват иновации; разработване и приемане на планове и стратегии, и провеждане на политики на местно, национално и наднационално ниво за подкрепа на стартиращи и развиващи се предприемачи и др.

ЛИТЕРАТУРА

Андонова, В., & Кръстева, М. (2017). *Национален доклад на GEM*. София.

Neils, B., & Kelley, D. (2018). *Global Entrepreneurship Monitor 2018/2019 Global Report*. Сдружение „Глобален предприемачески мониторинг“. Retrieved from www.GEMorg.bg

Schwab, K. (2019). *The Global Competitiveness Report 2019*. Cologne/ Geneva: World Economic Forum.

www.gemconsortium.org/economy-profiles/bulgaria. (2019).

www. ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/ performance-review_bg. (2019).